

7 կամ 8000 մեդր. և այն միջոցներէն կը բարձրանան Պերմուտեան կղզիք: 52 և 33 լայնութեան աստիճանաց միջոց ոմանք ինչուան 10000 մեդր և աւելի խորութիւն կարծեցին գտնել, սակայն ուրիշներ ալ փորձելով հազիւ անոնց կէտին չափ գտան. բսել է որ առջիններուն չափը կամ լարը վրիպել էր ծովային լրահոսանաց բռնութեամբ: Վասն զի այս կողմերս զանազան հոսանք կան ծովային ջրոց, զոր միով առնուամբ Դոցհնդկոյ կոչեն բնախօսք (Gold-Stream, Կուֆ-Սդրիմ): և տվումսին սիկ մը կը քէէ կը տանի, ուսկից զանազան մասեր վեր հանեցին Անգղիայից և Սմերիկայից. ընդհանրապէս սեւագոյն և կաշուն սիկ մ'է, յորում կ'ապրին կենդանաբոյսք գնտաբերք (globigerinées). որք բրածոյ կամ հանքային փինակաւ ալ կը գտուին կառու երկրորդն:

Միջերկրականի յատակն ալ ձիւրալաւաբէն մինչև Ալեքսանդրիա, շատ տեղ չափելով երկու աւազան գտած են, զոր իւրարմէ կը բաժնեն բարձուրէք ընդ 100-150 արեւել. երկայն. Վրինիշի, որք և ինչուան 350 մեդր կը մօտենան ջրոց մակերեւութին. ուսկից, ուրիշ կողմ, 'ի դուրս ալ կ'ելեն կղզիք, Սիկիլիա, Մալդա, և այլն, և բարձրագոյն կատարին կ'ըլլայ Ետնա հրաբուխ լեռը: Արեւմտեան աւազանն, որ է 'ի կողմն ձիւրալաւարի, ընդհանրապէս հարթայատակ է, 2500է 2800 մեդր խորութիւն ունենալով, կակուղ և ցիխոտ: Արեւելեանն՝ Աղբքսանդրի և Մալդայի միջոց՝ աւելի սղէմ է, և խորութիւնն ալ 2000է ինչուան 'ի 4000 մեդր. բայց յատուկի սիկը նման է առաջնոյն: Դիտուած ալ է, որ այս երկու աւազանաց եզերքն ալ ուր որ 350էն ց' 550 մեդր խոր չեն՝ խարակներով և բուստով կազմուած են:

Մինչև հիմա եղած քննութիւնք, ինչպէս վերը ըսածներնէս ալ կ'իմացուի, թէ Ստրանդականին և թէ Միջերկրականին մէջ այնքան անհարթութիւն կամ անհաստատութիւն չեղեցուցին՝ որչափ որ կը կարծուէր, երկրիս երեսին նմանցընելով. յանկարծ և շուտ մը ցածէ բարձր անցնիլ չկայ, այլ կամաց և քիչ քիչ, իբրև կանոնաւոր ինն գծով և ոչ խառն 'ի խուռն՝ ոչ գուրի նման խորութիւնք կան և ոչ սեպածէ ցցուեալ ժայռք. բսել է որ ծովուն յատակն երկրիս յատակին օրինօք չէ, կամ նոյն գորութեանց ազդեցութեան տակ չէ. այլ ուկիրանոս ունի իր տափակ և գոգաձև անկողինը կամ տալարը: Մտադիր քննիչք զայս ալ կը յիշեցնեն՝ որ թէ և ծովու մէջ ջրոյ ուժգին հոսանք կան, այլ շատ խոր չեն

ազդեր, ապա թէ ոչ հարկ էր որ յպտակն ալաւիօթէին՝ տակն ու վրայ ընէին, ինչպէս որ երկրիս վրայ ժողովեալ ջրոց յատակն կ'ըլլայ: Այնպէս որ կ'ըսէ (Պզպոռն Անգլիացի արքունի նաւապետն, (որ շատ քննութիւններ ըրած է Ատլանտականի և Միջերկրականի խորերուն), եթէ օր մ'առնեց ջրերը վերնային, յատակը պիտի երևէր նման Սահարա անապատի, կամ մարգագետնի հիսօսային Սմերիկոյ և Բամբայից՝ հարաւային Սմերիկոյ, որք ըստ կարծեաց գիտնականաց՝ ատենօք մէկմէկ ուկիրանոս էին, կամ ուկիրանոս մասն:

Անգղիոյ ուսումնական Սթրանի Ընկերութիւնն՝ անցեալ տարւոյն սկիզբը ճամբայ հանեց Չէյքեմօք անուն նաւը, առաջնորդութեամբ Ուայվիլ Թոմսոն (Wyville) գիտնականին, չորս տարուան ժամադրութեամբ, յանձնելով երկրիս շուրջ բոլորը պատել, ամեն կողմ ուկիրանոս խորերը չափել, յատակին կազմուածքը քննել, ջրոց ծանրութիւնը կշուել, Դոցհնդկոյն և ուրիշ հոսանաց երազութիւնն և ընթացքը ստուգել, և մագնիսական քննութիւններ ընել: Շատ հետաքրքրութեամբ կը սպասեն բնասէրք՝ այս նաւարկութեան բերելու խորային գիտելեաց. մենք ալ սպասենք անոնց հետ:

ՉՍՅԱՄՆ ՆՈՐ ՀՈՒԱՆՏՈՑ

Զայլամն՝ որոյ վրայ արդէն խօսեր ենք,¹ թռչնոց այն զասակարգութեան կը վերաբերի, զոր բնապատուութեան կ'անուանեն, սաստիկ երազընթացութեանը համար: Զայլամն թռչնոց մէջ ամենէն մեծամարմինն է. սրունքը բարձր, պարանոցն երկայն և գլուխը պզտիկ: Ունի թև, բայց այնպէս տկար և անջօր՝ որ թռչելու ամենեւին չի ծառայեր. և ահա ասոր համար է որ վերնախնամ տեսչութիւնը տուեր է իրեն իբր զէնք զերազընթացութիւն, որով միայն կրնայ ազատիլ

ՋԱՅԼԱԹՆ ՆՈՐ ՀՈՒԱՆՏԻՈՅ

Թշնամուդն ձեռքէն: կտուցին երկայնութիւնը չափաւոր է, և ծայրը բութ կը վերջանայ. մեծակն է և արտևանուէրը բիրտ չըջատեսալ. լեզուն կարճ է և մանեկաձև, խածին շատ մեծ և աղիքը մեծազանգուած:

Բնապատումը յայլամն երեք ցեղ կը բաժնեն. առաջինն ափրիկեանն է՝ որ իր երկու մատովը միայն կը տարբերի յայլոց. երկրորդն ամերիկեանն՝ որ աւելի փոքրամարմին է և երեք մատն ունի. իսկ երրորդն է Նոր-Հոլանտայի

Յայլամն, որ կը տարբերի առջի երկուքէն գլխուն վրայ բարձրացած ուկրէ փոքրիկ բուկովը: — Ափրիկէի Յայլամն միւսերէն աւելի մեծ է. բարձրութիւնը մինչև վեց կամ եօթն ոտք կը հասնի, և կը կշռէ գրեթէ ութ տուն լիտր: Գլուխն և պարանոցն առնար մազով պատած է. իսկ թիկունքը, կուրծքն և որովայնը սևագոյն մազով. բայց թևերն ու տուտը սպիտակագոյն են: Աղդեբքը պարանոցին նման գրեթէ բոլորովին լերկ են. և ոտքերուն

երկու մասից մին միւսէն աւելի կարճ ու անեղունգն է : Այս ցեղ ջայլամն կ'ապրի խումբ խումբ Ափրիկէի և Արարիոյ աւազուտ անապատից մէջ : Արագոտն երկվարէ աւելի երազ է յընթացս, և ունի մարմնոյ ու շրաց այնպիսի կորովութիւն, որ մինչև երկու մարդ կրնայ կրել թիկանցը վրայ ու քալել :

Երկրորդ կու գայ Ամերիկայի ջայլամը, որ ինչպէս բոլոր վերագոյն, երեք մասն ունի, և կիսով չափ պզտիկ է քան զառաջինն, որոյ փետուրը գորշախառն են և ամենեին յարգ չունին : Այս տեսակը կը գտնուի բազմութեամբ 'ի հարաւկողմն հարաւային Ամերիկոյ :

Իսկ Նոր-Հոլանտայի ջայլամն, զոր և 'ի պատկերի ներկայացուցած եմք ընթերցողաց, շատ կը տարբերի առջի երկուքէն, որուն թեւերը քան զանոնցն աւելի կարճ է և բոլորովին անօգուտ թերևս և արգելք յընթանալ : Այս ցեղին թէ գլուխն և թէ պարանոցը մոխրագոյն փետրով ծածկուած է, և երազ է քան զառաջինսն . բայց ինչպէս առաջնոցը՝ նոյնպէս և ասոր ցեղն երթալով կը ջնջուի :

Ջայլամի ճարպը կը գործածուի 'ի կերակուրս, կրնայ նոյն իսկ հացով ալ ուտուիլ . զոր Արաբացիք շատ տեսակ հիւանդութեանց դէմ իբրև դեղութիւն կը գործածեն : Թէ որ մէկը յօդից կամ երկվամանց ցաւ ունենայ, ցաւած կողմը կը շփեն նոյն ճարպով, մինչև որ 'ի ներքս թափանցէ . ապա հիւանդը կը պառկեցնեն բոցատուր աւազոյ մէջ, խնամքով ծածկելով գլուխը . ուր զօրաւոր արտաշնչութիւն մը կը հաստատէ զնա յառողջութեան :

Ջայլամի ճարպը շատ օգտակար է և լեարդի հիւանդութեանց . զոր նախ թեթեւ կերպով կը հալեցնեն, և ապա յաւելով վրան կոտոր մի աղ կը խմեն իբրև դոզ . և ահա մէկէն սաստիկ որովայնալուծութիւն մը կը պատահուէ և կարգէ դուրս կը ծիրէ մարմինը . և այս կերպով կ'ազատի հիւանդը մարմնոյն մէջ եղած բոլոր դէշ

ու վնասակար հիւթերէն, և կը ստանայ հաստատուն առողջութիւն :

Ջայլամն բնութեամբ թաց ու խոտաից տեղուանք կ'ախորժի . և ուր որ անձրևի կամ փոթորկի պատրաստութիւն կը տեսնայ, մէկէն դէպ 'ի հօն կը վազէ, թէպէտ և նոյն տեղն ամենահեռու ըլլայ : Անապատին մէջ թէ որ ուզենայ Արաբացին հովուի մ'իր խաշանցը ցուցած մեծ խնամքը գովել, և կամ անոր իր խաշանցը պէտք եղածը ժողովելու փոյթը կամենայ զբուռատել՝ այսպէս կ'ըսէ . Նման է ջայլանուն, ուր տեսանէ անձրևել՝ փութով անդր հասանէ :

ԲՈՒՍԱԳԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՐԵՒԾՏԵԱՆ ԱՍԻՈՑ

Արեւմտեան Ասիա կ'ըսուի Կազբից ծովու գծով դէպ 'ի կողմն Եւրոպիոյ եղած Ասիոյ մասը, կամ Թուրքաստանի և Հնդկաստանի արեւմտակողմն եղած աշխարհները, որ և հին պատմութեան մէջ երկրիս և ազգաց ամենէն նշանաւոր և յիշատակուած մասն է . երկիր նահապետաց և հզօր տիրեղերակալ տէրութեանց, երկիր ծագման կրօնից և փոփոխութեան մեծամեծ յեղափոխութեանց բազդի . այն մասին մէջն են Հայաստան, Կովկաս, Բաբելոն, Պաղեստին, Արաբիա, Պարսկաստան և փոքր Ասիա (Անատոլի) :

Այն երկիրն որ ըստ քաղաքական տեսութեան ամենէն առաջին եղած է շատ արժանաւոր ալ է տեսութեան ըստ բուսաբերութեանն, որ ըստ զանազան աշխարհաց նորին՝ բաւականապէս ալ զանազանի . վասն զի թէ և գրեթէ բոլոր արեւմտեան Ասիա տաք կլիմայի վիճակաւ է, այլ Կովկաս, Հայաստան և փոքր Ասիա աւելի բարեխառն տաքութեան . Միջագետք, Պաղեստին, Իրան և հիւսիսային Արաբիա՝ այրեցեալ գօտւոյ մերձաւոր . իսկ հարաւային Արաբիա՝ այրեցեալ գօտւոյ տակ է :

Կովկաս՝ Սև և Կազբից ծովուց միջոց